



Jarl Corduas grundlovstale

Taler

Jarl Cordua
Debattør

Dato

5. juni 2025

Sted

Vrå Højskole

- 1 Allerførst en stor tak til Anders Nielsen fra Vrå Højskole for invitationen til at tale her i dag på Grundlovsdag.

For præcis 176 år siden den 5. juni 1849 vedtog Den grundlovgivende

- 5 forsamling, det vi i dag kender som Juni-grundloven. Et dokument, som var forfattet som et opgør med enevælden som institution. Altså det princip, at kun én mand – kongen – bestemmer alt, hvorefter alle undersåtterne retter ind.

- 10 Det er underlig tanke, at det en gang har været sådan. Derfor er grundlovsdag en sand frihedsfest.

Grundlovsfædrene, der skrev Juni-grundloven ville sikre sig, at enevælden og dens dårligdomme, som de havde måttet døje med, aldrig kom igen.

Frihedsrettighederne måtte beskyttes. For eksempel hedder det tilslut i

- 15 Grundlovens Paragraf 77:

”Censur og andre forebyggende forholdsregler kan ingensinde på ny indføres.”

”Kan ingensinde på ny indføres”. Her ses tydeligt opgøret med enevælden.

Regeringsformen er, som der står i paragraf 2 ”indskrænket-monarkisk”.

- 20 Kongens magt er altså indskrænket eller begrænset.

Alligevel står kongen løjerligt nok fortsat nævnt i mange af Grundlovens paragraffer.

- 25 Kongen udnævner for eksempel regeringen, dens ministre og han afskediger dem igen. Og det er også ham, der fremsætter lovene og underskriver dem, for at de kan gælde for os alle sammen. Så på den måde er Grundlovens tekst lidt forvirrende, især når vi alle sammen ved, at det i praksis er folket og især de politikere, som folket har valgt, som i sidste ende styrer landet og sætter

30

rammerne for, hvad man må og ikke må, hvad man skal betale i skat og hvad pengene skal bruges til.

35 Når man i dag læser grundloven, bør man nok huske på, at for datiden midt i 1800-tallet var det et meget stort skridt at gå fra at være styret af en enevældig konge til et egentligt folkestyre. Historien skræmte. Den franske revolution i 1789 var også begyndt med et folkestyre i samarbejde med kongen, men var endt i jakobinernes blodtørstige tyranni under Robespierre, hvor guillotinen kørte i døgndrift og som siden førte til Napoleons magtovertagelse og krig i 40 Europa. Erindringen om, hvor galt det kunne gå, holdt nok mange fra at ville gentage eksperimentet.

Så kongen skulle have plads i den nye Grundlov, men den reelle magt mistede han til folket. Altså et kompromis.

45 For os danskere her i 2025 ligger det fjernt at skulle leve uden Grundlovens rettigheder, der sikrer, at vi kan tale frit, mødes frit, og at vi kan vælge den regering, som vi vil. En regering, som vi i øvrigt kan kritisere alle steder og på alle tidspunkter. Og det gør vi så sandelig også! Ofte med god grund.

50 Selv kongen kan vi kritisere, som vi vil. Selvom han ikke længere har noget ansvar for de politiske beslutninger. Men så finder vi bare på noget andet at kritisere ham for!

55 I 2025 står vi i en ny og turbulent tid, der giver anledning til at reflektere over, hvor meget vi kan takke Grundloven for. Måske har vi herhjemme taget friheden lidt for givet? Sammenlignet med folkeslag især udenfor Europa, så er vi alle privilegeret ved at være vokset op i et frit samfund, hvor frihedsrettigheder er et helt naturligt fundament for tilværelsen, ligesom når vi 60 trækker luft ned i lungerne.

Men måske bør vi netop i disse år være os mere bevidst om, at friheden og borgerrettighederne som at sige, skrive og tro, som vi vil ikke kom af sig selv. Vores forfædre – og kvinder – måtte faktisk kæmpe for disse rettigheder og 65 nogle betalte en høj pris i kampen for friheden. Nogle har måske hørt om Dr. Dampe, der blev sendt i arrest på Christiansø i 21 år, fordi han 30 år før Juni-grundloven havde forsøgt at vinde tilhængere for en fri forfatning.

70 Da frihedens vinde blæste gennem Europa i revolutionsåret 1848, var tiden endelig moden, og det var den enevældige monark Frederik den 7. heldigvis også. Vist havde kongen mange personlige fejl, men vi kan trods alt takke ham for, at revolutionen i Danmark blev så fredelig, at vi i dag så mange år senere kan fejre fødslen af en fri forfatning, Grundloven er – bortset fra den samtidige
75 treårskrig med de tysksindede Slesvig-holstenere – uplettet af vold og blod. Sådan gik det bestemt ikke alle steder, da folket krævede retten til selvbestemmelse.

Siden kom der også tilbageslag for friheden.

80 Nederlaget i krigen i 1864 endte nemlig med et tilbageskridt for folkestyret i Danmark. Konservative kræfter i samfundet, mente at det netop var den frie forfatnings skyld og de mænd, der stod bag den, der havde ansvaret for, at riget med nederlaget havde mistet en fjerdedel af sit territorium og en tredjedel af
85 indbyggerne. Så derfor måtte problemet løses med en ny forfatning, der indskrænkede demokratiet og gav den nye konge lidt magt tilbage.

Så kun 17 år efter Junigrundloven vedtog Rigsdagen i 1866 en ny og revideret Grundlov, som reelt indskrænkede vores spæde demokrati.

90 Oprindeligt var valgretten til folketinget forbeholdt mænd over 30 år med fast bopæl, mens kvinder, fattige, straffede og vagabonder var holdt udenfor. Nu indførte man en såkaldt privilegeret stemmeret til det andet kammer Landstinget, der især tilgodeså godsejere og samtidig gav den nye konge
95 Christian den IX ret til at udpege 12 af sine egne folk til Landstinget. Kongen og de konservative kræfter satte ved hjælp af deres flertal i Landstinget Folketingets magt ud af kraft i de næste 35 år frem til 1901, hvor politikerne med det såkaldte Systemskifte igen indførte et parlamentarisk demokrati.

100 Først med grundloven i 1915 fik vi almindelig valgret for alle over en vis alder – til både folketinget og landstinget.

Med tiden eroderede kongens magt, og med Grundloven fra 1953 blev den sidste rest af kongemagten skrevet ud, så den i dag kun er af formel karakter.

105 Den tyske besættelse i 1940 blev det hidtil største anslag mod folkestyret, hvor en fremmed magt gennem fem år stjal seks milliarder kr. i nationalbanken, hvad

110 der svarede til Danmarks indkomst i et halvt år, for at betale for sine udgifter til
at besætte vores land, imens den undertrykte den politiske frihed, indførte sin
egen domstol, og fængslede og henrettede danskere, der satte sig op mod
besættelsesmagten.

115 Dengang fik nye generationer en lektion i, hvordan det er at leve uden frihed
under et voldsherredømme, til trods for at Danmark slap ganske nådigt gennem
2. verdenskrig.

120 I de 80 år, der er gået siden krigen sluttede, har Danmark levet i fred,
fordragelighed og i frihed.

For vores lille, men fremgangsrige og velstående land levede vi forvisset om, at
skulle det brænde på igen, og vi blev truet udefra, for eksempel af
Sovjetunionen, da ville vores store NATO-allierede USA, komme os til hjælp og
forsvare vores demokratiske livsform og institutioner.

125 Det kunne vi gøre, fordi vi var sikre på, at amerikanerne delte vores syn på
frihed, retsstat og folkenes selvbestemmelsesret.

130 Amerikanerne var blandt de første i nyere tid, der fravalgte kongemagt for i
stedet at satse på at give individet rettigheder nedfældet i en stærk forfatning, der
ligesom vores grundlov var et opgør med idéen om enevælden og ”Den stærke
Mands diktatur”.

135 Vi var overbevist om, at USA som den stærkeste militære magt var den bedste
garanti for en fri verden med en regelbaseret verdensorden, så man undgik den
stærkes ret til at tage sig selv til rette og erobre mindre landes territorium.

Desværre – må vi her i 2025 bittert konstatere – At vi tog grueligt fejl.

140 For USA deler ikke længere vores synspunkter. USA er ikke mere vores bedste
ven. USA er faktisk det land, der for tiden truer Danmark og dansk folkestyre,
som det ikke er set på denne side af 2. verdenskrig.

145 Hvordan kan jeg hævde det? Det handler selvfølgelig om Grønland, der indtil
videre og indtil grønlænderne selv træffer beslutning om noget andet, er og
bliver en del af det danske rige med plads i folketinget under en dansk konge.

150 På et spørgsmål om han vil afvise, at USA annekterer Grønland, svarede den amerikanske præsident Donald Trump: Nej.

Ordet ”annektere” er interessant, fordi det ofte bliver brugt, når historikere skal beskrive situationen i 1938, hvor Hitlers tropper uden kamp marcherede ind i Østrig

155 Præsidenten har øvrigt sagt, at han heller ikke vil afvise muligheden for at bruge våben til at annektere denne del af Det Danske Rige.

160 Som barn af den Kolde Krig, havde jeg aldrig i min vildeste fantasi forestillet mig, at jeg skulle opleve en amerikansk præsident, der truer Danmark og Grønland på denne måde.

165 Havde man for få år siden forestillet sig, at en amerikansk præsident ikke vil garantere, at USA kommer sine NATO-allierede til hjælp eller, som siger, at han overvejer at trække USA ud af NATO? Naturligvis ikke.

170 Og mareridtet fortsatte den uhyggelige fredag aften i februar på direkte TV fra Washington, hvor den amerikanske præsident sammen med sin vicepræsident for rullende kameraer forsøgte at presse Zelinsky præsidenten for Ukraine – et land, der er blevet angrebet af Rusland. Nu skulle han på stedet indrømme amerikanerne rettigheder i forhold til mineudvinding som betaling for våbenstøtte i landets heltedige krig mod aggressoren Putin.

175 USA's præsident opførte sig også ved den lejlighed som en 1700-talsfyrste – ja som den konge, som amerikanerne ellers hævder, at de tog endegyldigt afsked med i Uafhængighedserklæringen i 1776.

180 Ja faktisk giver USA's præsident indtryk af, at han egentlig synes bedst om despoter som Ruslands præsident Putin, der har brudt freden i Europa, og truer EU's lande. USA's præsident truer i stedet os – USA's trofaste allierede. Demokratiske lande som Canada og Danmark.

185 Vi, hvis sønner og døtre betalte med deres liv, førlighed og psykisk helbred, som soldater i USA's krige. 51 danske soldater døde i Irak og Afghanistan. Alt det er USA's præsident og vicepræsident åbenbart totalt ligeglad med.

Vicepræsidenten kalder os endda ”ikke gode allierede”. For USA behøver Grønland. Ligegyldigt om grønlænderne selv vil det eller ej.

190 USA's behandling af Danmark og Grønland er så foragtelig og ussel, at det ikke kan beskrives med ord. Det overgås dog af USA's forræderi mod Ukraine og hele den vestlige alliance vendt mod Rusland. I går mødtes forsvarsministrene fra en lang række af lande, der trofast støtter Ukraine igen i på den tyske flybase i Rammstein, men den amerikanske forsvarsministers stol stod tom!

195

Trump kan dårligt skjule sin egen fascination af Putin.

Vi så det senest i går i Trumps eget referat fra sin telefonsamtale med den russiske præsident, hvor han nævner, at Putin bliver nødt til at gengælde
200 Ukraines angreb på de russiske bombefly. Bliver nødt til. Altså en fuldstændig accept og ingen fordømmelse af at disse ødelagte russiske fly blev brugt til at sende missiler mod ukrainske byer, der har dræbt et utal af civile.

USA er på vej mod totalitarisme, hvor lov og ret bliver sat ud af kraft. Hvis jeg
205 beslutter noget, så kan det aldrig være ulovligt, hævder USA's præsident, og det forlyder at han endda vil benåde folk, der begår ulovligheder i hans navn.

Og i foråret har vi så set en amerikansk præsident klumre rundt ved at begynde en toldkrig, som først og fremmest vil skade amerikansk erhvervsliv, men også
210 USA's allierede, som Danmark og EU. Præsidenten er nemlig klogere end 250 års solide erfaringer om frihandlens helt afgørende betydning for fælles velfærd.

Behøver jeg at nævnte, hvad han mener om klimapolitikken, hvor verden desperat venter på et amerikansk lederskab, så vi kan undgå klimakrisen? USA's
215 præsident fører jo nærmest krig mod klimapolitikken. Mange af hans vælgere mener at al snak om klima er rent fup og fidus opfundet af mennesker, der vil skade Amerika.

Sidste år valgte et flertal af amerikanske vælgere at genvælge denne mand til
220 præsident. De var ellers advaret, da de første gang valgte ham til det samme embede for ni år siden. Det er naturligtvis deres ret. Men det ændrer ikke ved, at en sådan nation med et så tåbeligt og destruktivt et lederskab, demokratisk valgt eller ej, som dagligt nærmest ikke bestiller andet end at kaste Den Frie Verden ud i kaos, sådan et land kan vi i Danmark ikke have tillid til. Det kan vi i Europa

ikke have tillid til.

Når tilliden er brudt, så bør vi også frigøre os fra USA. For at sikre vores frihed og selvbestemmelsesret også i fremtiden.

230

Det bliver selvfølgelig svært, når udgangspunktet er, at USA er Danmarks største samhandelspartner, hvilket i sidste også får betydning for vores velfærd.

235

Ikke desto mindre kan vi ikke længere have blind tillid til, at de IT, sikkerhedssystemer og datacentre, som vi bruger, er underlagt amerikansk lov og en amerikansk præsidents luner. Det siger sig selv, at vi må indlede en proces mod at frigøre os fra amerikansk tech, Google, Facebook, Microsoft, Apple, Amazon, Visa/Mastercard mv. Virksomheder, der de facto har monopoler på deres områder også i Europa. Århus og Københavns kommuner går nu forrest og vil stoppe med at betale for dyrt amerikansk software for så at købe billigere tysk software i stedet. Sikkert besværligt til at begynde med, men de bør da hyldes for at gå forrest!

240

245

Vi i Europa skal også frigøre os fra amerikansk militært isenkram. Vi kan ikke leve med usikkerhed om, at vores indkøbte høj-teknologiske våben ikke virker, fordi en præsident i Det Hvide Hus en dag pludselig ønsker det. Det vil formentlig tage mindst et halvt århundrede, før vi er uafhængige af USA på det område.

250

Vi skal i langt højere grad klare os selv. Så godt som vi nu bedst kan.

Men selvfølgelig i et samarbejde med lande, der vil det samme som os.

255

Og der sker opmuntrende ting: Norden og skandinavisk samarbejde har fået en opblomstring som aldrig før. Ikke mindst på forsvarssamarbejdet.

EU har aldrig været mere populært i det ellers EU-skeptiske Danmark.

Vi har store opgaver foran os.

260

Rusland kan angribe et NATO-land to år efter, at Ukraine-krigen måtte slutte.

Uden USA er vi alene i Europa. Vi skal kæmpe for os selv – sammen med de

265 NATO-lande, der vil det samme som os.

Penge, der engang skulle gå til velfærd, uddannelse og klima må nu bruges på sikkerhed.

270 Mange danskere behøver ikke politikere til at få forklaret, at den sikkerhedspolitiske situation aldrig har været mere usikker siden den kolde krig. Og de reagerer. Folk melder sig til forsvaret, beredskabet og hjemmeværn. Det har jeg også selv gjort. Flere skal aftjene værnepligt og i længere tid. For fædrelandet har brug for os alle sammen.

275 Hvad kæmper vi så for, hvis et NATO-land eller vi selv bliver overfaldet? Er det kristendommen, som kirkeministeren hævder? Er det velfærdsstaten? Er det grundloven? Demokratiet?

280 Der er også behov for en åndelig oprustning, siger statsministeren uden dog helt at forklare, hvad hun egentlig mener med det.

Kunne det også handle om, at vi bør frigøre os fra et århundrede års amerikansk kulturelt overherredømme, hvor vi i stadigt stigende omfang klæder os og taler
285 som amerikanere, fordi vi bevidstløst forbruger amerikansk kultur – blød magt – som musik, medier og film?

Er tiden ikke kommet til at bevidstgøre os selv om vores egen danske identitet, kultur og sprog? Selvfølgelig også med en nysgerrighed overfor vores rige
290 nordiske og europæiske kulturarv, som vi er en del af? Hvorfor skal USA og alt den amerikanske kultur fylde så meget i Danmark? Hvorfor vil vores unge mennesker i stigende grad hellere tale amerikansk end dansk? Og hvorfor har skiftende regeringer nærmest nedlagt humaniora på universiteterne, der jo netop dyrker kulturen, ånden og andre fremmedsprog end engelsk?

295 Måske har Trump gjort os en tjeneste på netop det punkt? Han har sat gang i en øget interesse for og nysgerrighed for, hvem vi er som danskere, nu hvor det burde stå klart for alle, at vi altså ikke er amerikanere?

300 Måske behøver vi slet ingen åndelig oprustning. For nylig skrev en finsk kvinde, Emma Vasström hedder hun, i Weekendavisen, at finnerne næppe forstår vores diskussion om åndelig oprustning. For dem er det naturligt at lade sig indkalde

lejlighedsvist de væbnede styrker indtil de er 65 år for at forsvare deres land.

305 Hun skrev:

Som finne må jeg forholde mig mere ydmygt, når jeg skal forsøge at forstå min egen overbevisning og drivkraft. Når medborgere skal forsvare deres land, drejer det sig ikke om store og ædle tanker. Det er ikke de modige medborgere med de
310 mest oprustedede sind, der går i krig og stiller op. Det er noget, vi allesammen må gøre, selvom vi ikke har lyst – selvom vi er feje, mistrøstige, skeptiske og umotiverede. Der er ikke noget ædelt ved krig. Det ved vi i kraft af vores historie. Krig bør først og fremmest undgås eller i værste fald udstås. Forsvar derimod – det skal sikres.

315

Og forsvar – det er jo det, som vores penge skal gå til, hvis man spørger politikerne. 155 milliarder kr. – hvert eneste år, så langt øjet rækker.

Det er prisen for vores frihed, som jo ifølge den gamle sang er det bedste guld:

320

”Frihed er det bedste guld,
som sol bestråler over muld,
lad den dit smykke være!
Ja, dersom du dig selv har kær,
325 da hold den mer end livet værd!
Thi frihed følger ære.”

Men som det hedder i andet vers, så rummer friheden selve modet og motivationen for at værne om den selvsamme frihed:

330

Frihed er en borgemur,
hvor modet støder højt i lur
mod alle fjender gramme. (altså gøre dem livet surt)
Sig du dem kækt ved porten: ”Stop!”
335 kun fejghed lukker porten op
og lister bort med skamme.

Vi skal sige stop til Putin ved muren til NATO.

340

Vi skal arbejde for at sikre egen selvbestemmelse ved at gøre os stadigt mere uafhængig af USA.

345 Og vi skal søge samarbejde med Norden og de europæiske lande, der vil frihed,
demokrati, selvbestemmelse og skabe nye løsninger for at undgå
klimakatastrofen.

På den måde vil vi sikre, at vi også i de kommende mange år kan fejre vores frie
forfatning – Grundloven!

350

Tak for jeres opmærksomhed. Fortsat god grundlovsdag. Tak for ordet.

Kilde

Manuskript modtaget fra taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler

355

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Grundlovstale

360

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jarl-corduas-grundlovstale-2025>

365

370

375

380